

«HOUSTON, ARAZOTXO BAT DAUKAGU»

Amagoia Mujika Telleria

1999ko abenduaren 28an, Hernanin. Joxerra Garzia gaiak jartzen eta Andoni Egaña bertsotan, bera bakarrik. Ez da edozein saio, apartatzeko moduko ale asko geratu ziren han, saio esperimental hartan. Lankuk disko-liburu batean jaso du altxorra, hogeitaz urteren ondoren jenialtasuna izaten segitzen duena.

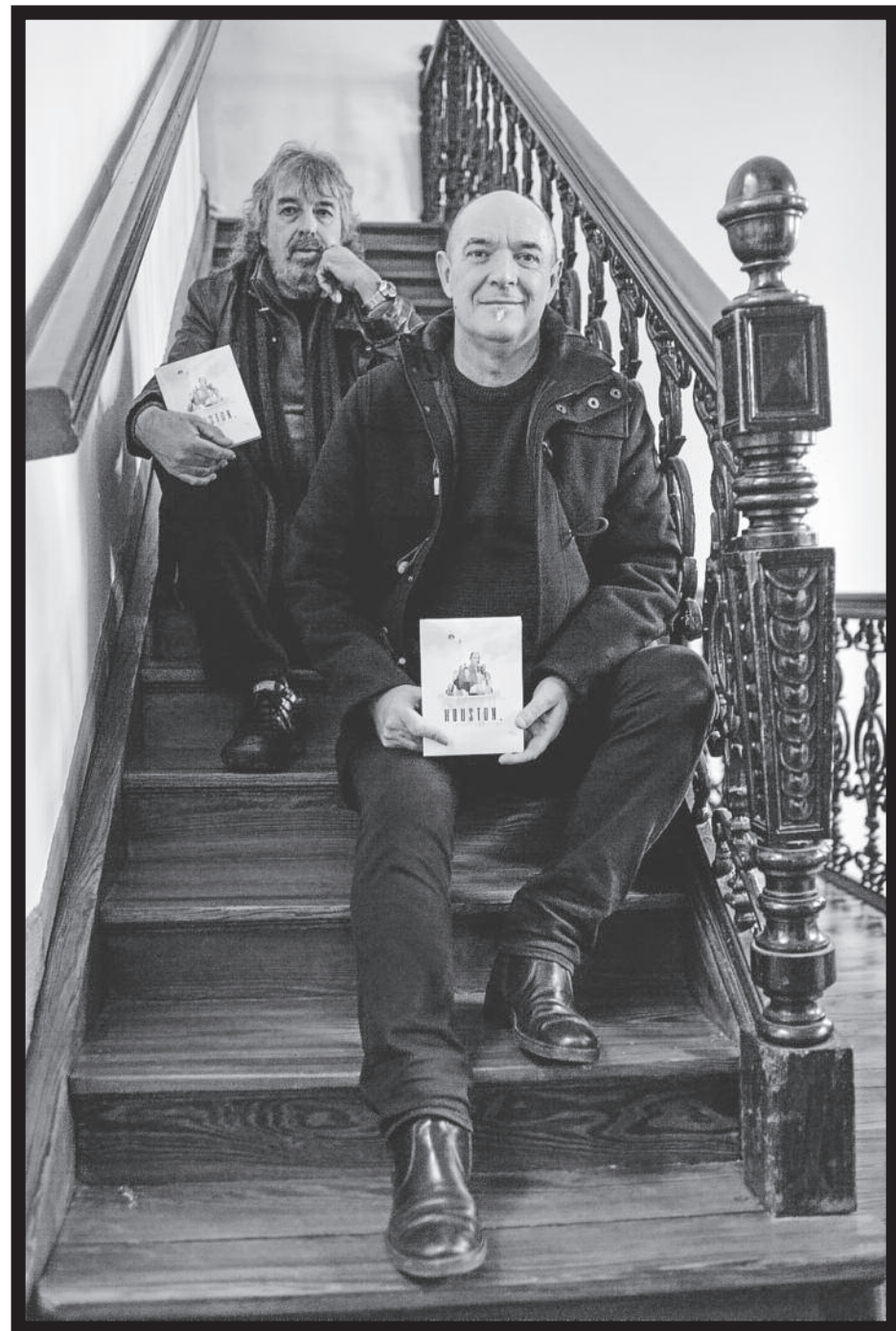
Duela bizpahiru urteko San Sebastian eguna zen, goizean goiz samar. Antigua auzoko kaleetan gaua tarrapatapan pasatutako danborrada batetik mutil gazte bat hurbiltzen zait, eta besoa lepoan ezartzen dit. Ezaguna zait egoera, eta beldur naiz hala moduzko bertso bat kantatzeari ekingo ote dion, marru batean noski, edo puntu hankaluzeren bat jarrita ni tentatzeari bestela, marruka betiere. Apur batean isilik iraun eta gero, honako hau xuxurlatu zidan mutilak belarri-ertzera, buruz ikasitako mantra lilurazkoa balu bezala: ‘Torturatzaila bere lanaldia amaitu eta etxean dago gozo-gozo, bere katua maitekiro laztantzen’».

Joxerra Garziak kontatzen duenez, erabat harrituta geratu zen mutil gazte haren ateraldiarekin. Gai hori, torturatzailaarena, 1999ko abenduaren 28an Hernanin izandako saio oso berezi batean berak jarri zion Andoni Egañari. Saio hartan bertsolari bakarra aritu zen ordu eta erdi luzean Garziaren esanetara: Andoni Egaña bera. Parrandan Antiguan topatu zuen gazte hark kontatu zion etxean kasete batean grabatua zuela saio hura eta ez zela aspertzen behin eta berriro entzuten, sekulakoa iruditzen zitzaiola.

Duela hogeitaz urteko inuzente egun hartan berrehun lagun baino gutxiago zeuden Hernaniko Biterin. Han egondakoek laster sumatu zuten saio oso berezi baten publiko izateko zortea izan zutela eta saio hari buruz hitz egin izan da han eta hemen. Orain Lankuk saio hura jasotzen dituen CDa eta liburuxka argitaratu ditu, nahi duenak behin eta berriaz gozatu dezan Garziak eta Egañak egun hartan jositako saio gogoangarriaz.

Joxerra Garziak Hernaniko Iraulio Pantalone Bertso Kabiyaatik jaso zuen deia. «Une hartan, Andoni Egañak dagoeneko Euskal Herriko bi txapela zituen eta nik hamalau egun neramatzan doktore titulua-rekin. Hori zen testuingurua. Zerbait esperimental egin nahi zutela esan zidaten –uste dut Aitor Mendiluzek deitu zidala–, plazan nekez egiten zen zerbait. Aukera bat baino gehiago eman zizkidan, baina saioa bertsolari bakarrarekin egiteko aukera entzun-

Andoni Egaña eta Joxerra Garzia, Lankuk oraintsu atera duen lana esku artean hartuta. Duela hogeitaz urte biek elkarrekin jositako saioa berreskuratu du argitalpenak.
Juan Carlos RUIZ | FOKU

dakoan, balekoa eman nion, baldintza pare batekin; bertsolari bakar hori Andoni izatea eta joango zen entzuleria egitera gindoazenaren zailtasunaz jabetuko zena izatea, eta, beraz, hanka sartzeko baimena emango ziguna».

Saioa prestatzeko hamabost bat egun zituen Garziak. Aurretik egin omen zen saio esperimentalen bat, uste baino okerrago joan zena. «Gaiak prestatzen hasi nintzenean berehala konturatu nintzen jolas dibertigarria zena

desafio handia bihurtzen ari zela Andonirentzat, noski, baina baita niretzat ere. Nire helburua bat-bateko bertso-gintzaren mugak esploratzea zen. Andonirekin askotan hitz egiten nuen, konexio handia genuen, eta ezagutzen nituen bere erreferentziak». Saioa prestatzen hasi eta lehen korapiloak sumatuta jarri zion izena saioari: “Houston, arazotxo bat daukagu!”.

Korapiloak askatzen ederki asmatu zuen Andoni Egañak, orduko zuzeneko

entzuleak eta orain saioaz gozatu dute-
nak harrituz eta mugituz. Egañak ere
testuingurua kokatu du. «Gipuzkoako
Herriarteko Txapelketa jokatzetik nen-
torren –Zarauzko taldeak irabazi zuen–
eta saio horren zati bat Mantxiri eta Ju-
len Zulaikari zor diet. Oso gazteak zi-
ren eta txapelketarako entrenamendu
asko egin genituen. Alde batetik, entre-
natuta nentorren, lana eginda. Eta, bes-
tetik, etxean desgrazia handi bat pasa-
tu zitzaigun lau egun lehenago;
amaginarreba hil zen. Horregatik ez
nintzen iritsi kezkatuta edo larrituta,
inguruan bizi izan nuen egoera askoz
okerragoa zen, bueltarik gabea. Konbi-
naketa perfektuarekin iritsi nintzen:
entrenamendu asko eta presio gutxi».

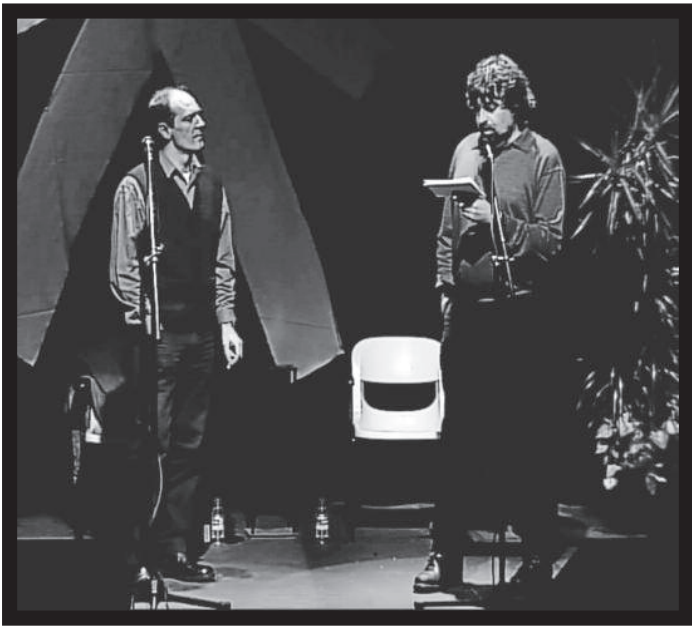
ESKAILERAK KOSTATA JAITSI ZITUEN

Orduko saioaren oroitzapen lainoa
omen du Egañak. Baina ondo gogoan
du Hernaniko Biterira gerturatzen den
aldi akordura etortzen zaion detaile
bat: jaialdia bukatuta, eskailerak jais-
ten lagundu behar izan zioten. «Gerora
konturatu naiz, kontzentrazio handia
lortzen dudana jaialdietan, gehiago kos-
tatzen zaidala eskailerak jaisten».

Gai-jartzailearen garrantzia ere na-
barmendu du. «Beste sortzaile bat da
gai-jartzailea eta guri, bertsolariei, oso
ondo datorkigu. Saio ona egiten dugu-
nean txaloak bertsolarientzat izaten
dira eta, txarra irteten denean, eran-
tzukizuna gai-jartzailearengan uzteko
joera daukagu. Saio horretan bion lana
dago begi bistan. Joxerrak ezagutzen
zituen nire erreferentzia kulturalak, ni-
re indarguneak eta ahulguneak, baze-
kien non galka eta non pasa, bagenera-
matzan urte batzuk esperimenduak
egiten. Eta saio hau esperimenduak egi-
tearen ondorio pilatu bat izan zen».

Saioari buruz ez du «apenas ezer esa-
teko». «Bertsolariek bota eta ahaztu
egiten dugu eta horrela komeni da egi-
tea. Xabier Amurizak esan zuen bertso-
tan asko ibiltzeko gutxi pentsatu behar
dela. Geroztik 3.000 saio baino gehia-
go egingo nituen... Beraz, berezia izan
zen, baina atzendua nuen gogoan».

Saio hartako gaietako bat hauxe izan
zen: «Azken urteotako hire bizimodua

Goian, Andoni Egaña eta Joxerra
Garzia duela hogeituroko saioan,
«Hitzetik hortzera» telebista saioak
hartutako irudietan.
GAUR8

amets kolektibo bat izan duk, errealita-
te birtual bat. Ez duk egia, besteak bes-
te, Gasteizko hire funtzionario postu
hori utzi huela eta bertsolari profesio-
nala egin hintzela».

Gai horretan ondo ikus daiteke tes-
tuingurua. Hogeituroren buruan, po-
zik dago Egaña hartutako bidearekin.
«Bertsolari bizi izateko zortea izan dut.
Bizitzeko modu hori hautatu nuen, jo-
an-etorrikoa, ziurtasunik gabea, aban-
tailarik bilatzen ez duena... tira, azken
hogeiturotako laburpen bat eginda,
errazago bizi nintekeen, baina hobeto
ez. Eta egia da horrela bizi ahal izateko
ekosistema oso baten babesa izan du-
dala. Adibidez, duela hogeituroko saio
hartan, Joxerrak egin zuen jokaldi osoa
eta nik errematatu egin nuen –egia da
chilena bat izan zela– ; Hernaniko Ber-
tso Kabiak urtero antolatzen zuen
bertso-lata; Xenpelar dokumentazio
zentroak jaso zuen saio hura; ‘Hitzetik
hortzera’ telebista saioak jaso zituen
irudiak... bertsolariak beharrezkoa du
ekosistema hori guztia. Bertsolaritza

bat-bateko jarduna da, baina inguruan
koltxoi handi batek ematen dio zen-
tzua guk egiten dugunari».

Gogoangarria eta gozagarria da due-
la hogeituroko saioa. Joxerra Garziak
paratzen dituen egoerak eta gogoetak
bereziak dira, edonor zirikatze-
modukoak. Eta Andoni Egañak horiek kon-
pontzeko josten dituen hitzen segidak,
sekulakoak. Bere ahotsa bakarrik ego-
nagatik oholtza gainean, beste bertso-
lari batzuen presentzia ekartzen asma-
tzen du, imitatzen. «Errazagoa da
imitatzea. Batzuetan errazagoa da gai
baten aurrean Sebastian Lizasok, Maia-
len Lujanbiok edo Mañukortak zer kan-
tatuko ote zuten pentsatzea, gai horren
inguruan nik zer kantatuko nukeen
pentsatzea baino».

Malen Amenabar bertsolariak eta
ilustratzaileak jantzi du liburuxka iru-
diz. Bere testuingurua ere, esangura-
tsua. «1999ko abenduaren 28an nik
bost urte nituen eta segur aski Olen-
tzeroren opariekin jolasean ari nin-
tzen». Ez omen zuen, beraz, orain arte
saioa ezagutzen, baina bikaina irudi-
tzen zaion saioa ilustratzeko aukera
izatea pozik hartu du. Titanic ontzia-
ren inguruan osatu ditu ilustrazioak,
gai bat horren bueltakoa baita. Titanic
hondoratzen ari da eta nagusiak Egaña
ikusi du kubiartan. «Histeria hau nola
hala gozatzeko, kanta itzak bertso ba-
tzuk hondoratzen garen bitartean».

Titanic hondoratu egin zen; Andoni
Egaña ez. Eta hortxe hogeituroren bu-
ruan jenialtasun bat izaten segitzen
duen saioa. Entzun eta gozatu.

**Joxerra Garzia: «Nire helburua bat-bateko
bertsogintzaren mugak esploratzea zen. Andonirekin
askotan hitz egiten nuen, konexio handia genuen,
eta ezagutzen nituen bere erreferentziak»**

**Andoni Egaña: «Alde batetik, oso entrenatuta nentorren,
Gipuzkoako Herriartekotik. Bestetik, ez nintzen iritsi
kezkatuta. Lau egun lehenago etxean desgrazia bat pasatu
zitzaigun, amaginarreba hil zen, egoera askoz larriagoa»**